

Nr 668

Av herrar Larsson i Norderön och Larsson i Hedenäset, *angående stabiliseringspolitiken.*

(Lika lydande med motion nr 549 i Första kammaren).

Sett i ett historiskt perspektiv har samhällets möjligheter att styra och påverka den ekonomiska utvecklingen successivt förbättrats. En populär uppfattning är att svåra ekonomiska kriser av den art som under 1920- och 1930-talen satte sin prägel på den internationella ekonomien icke skall behöva återupprepas till följd av de ledande industriländernas avancerade ekonomiska system. Balansrubbingar i den internationella ekonomien skul- le alltså genom nationella åtgärder på ett relativt tidigt stadium kunna kom- penseras och bemästras. Den aktiva finanspolitiken är det vid det här laget klassiska begreppet i kampen för en sund nationell ekonomi. Målsättningen om en hög och jämn sysselsättning betraktas nu i de flesta länder som så central att alla tänkbara ansträngningar uppbjudes för att målsättningen skall kunna infrias.

Som en direkt följd av den aktiva synen på samhällsekonomin har kra- vet på långsiktig planering kommit att aktualiseras. Planeringsfunktionen har i dag i många moderna industristater en betydelsefull position. Ett ofta åberopat exempel är i detta sammanhang Frankrike, där planeringsfunk- tionen blivit en integrerad del av de centrala statsorganen. Även i vårt land har den ekonomiska långtidsplaneringen ägnats allt större omsorg. Som ett tecken på den betydelse verksamheten tillmätes kan man erinra om det all- männa intresse varmed de skilda långtidsutredningarnas arbeten omfattas.

Självfallet får inte planeringsverksamheten bli ett självändamål. Den måste klart underordnas den allmänna politiska målsättningen, och den måste hålla en levande kontakt med de ansvariga politiska instanserna. Det förtjänar därför att klart understrykas att planeringsorganen icke får bedriva sitt arbete fristående från samhällsarbetet i övrigt. Det måste i stället vara angeläget att bygga framtidsplaneringen på grundval av en nära och konkret kontakt med de dagspolitiska övervägandena.

Under 1960-talets första år har vårt land upplevt en ekonomisk expan- sion och välståndsutveckling utan tidigare motstycke i vårt lands historia. Detta är en följd av en lång och obruten fredlig utveckling, som vårt land och dess invånare kunnat glädja sig åt. Till övriga faktorer, som bidragit till denna gynnsamma utveckling, hör givetvis rikedomen på naturtillgångar.

Detta innebär emellertid inte att vårt land saknar samhällsekonomiska problem. Den i början av år 1966 framlagda statsbudgeten torde tvärtom kunna sägas spegla några högst väsentliga svaghetssymtom i vår ekonomi: de nationella arbetskraftsresursernas begränsning och den därmed sammanhängande nära nog permanenta överhettningen i samhällsekonomin. Konsekvenserna har därför icke överraskande tagit sig uttryck i ett växande underskott i bytesbalansen. Det finns med andra ord all anledning även i en avancerad och expansiv ekonomi att allvarligt och noga analysera utvecklingen i dess olika delfaser. Sannolikt har detta i alltför hög grad försummats i vårt land. Den huvudsakliga målsättningen, i vilken vi för vår del fullt instämmer, om hög och jämn sysselsättning har så dominerat den allmänna ekonomiska debatten att delproblemen icke tillbörligen uppmärksammats. En närmare analys av vår ekonomiska situation synes tyda på att samhällets ekonomiska politik icke i tillräcklig mån beaktat vårt lands begränsade kapacitet på skilda områden. Samhällets åtgärder har därför i alltför hög grad blivit generella eller statiska.

Detta har i praktiken medfört att samhällets åtgärder i tider av överhettning drabbat även företag och branscher, som inte i och för sig bidragit till överhettning i samhällsekonomin, medan samhällets åtgärder gentemot andra och direkt inflationsdrivande branscher icke fått den skärpa och stringens som varit önskvärda med tanke på situationens allvar. Denna problematik gäller för övrigt inte enbart mellan skilda branscher utan även inom branscherna regionalt. Det bästa exemplet härvidlag torde vara byggnadsindustrien, där löneglidning och övriga symtom på överhettning varit mycket påtagliga under en följd av år i de tre storstadsregionerna, medan motsvarande symtom endast undantagsvis kunnat påträffas i landets övriga delar.

Gentemot detta kan naturligtvis invändas att regionala differenser i ekonomisk utveckling inom en bransch icke kan bemästras utan en ingående statlig dirigering och att ingrepp sålunda i hög grad skulle verka konkurrensbegränsande och därmed skadliga på näringslivets utveckling i allmänhet. Det är möjligt, att vissa tendenser i den riktningen kortsiktigt kan göra sig gällande, men detta torde i så fall närmast vara betingat av brist på långsiktig planering.

Den snabba expansionen inom byggnadsindustrien i de tre storstadsregionerna, för att nu återvända till detta exempel, torde sålunda till en icke oväsentlig del få hänföras till den omständigheten att efterfrågan på arbetskraft varit störst i dessa regioner. Om denna arbetskraftsefterfrågan genom en i tid etablerad planering av näringslivets expansion kunnat spridas ut på ett större antal orter i landet, skulle sannolikt också byggnadsindustriens inflationsdrivande roll väsentligt kunna ha tonats ner och påfrestningarna över huvud på samhällsekonomin begränsas. Med en

djärv konkretion skulle man till och med kunna dra den slutsatsen att en aktiv lokaliseringpolitik i hög grad skall kunna motverka en temporär överhettning i samhällsekonomin och sålunda direkt befrämja den ekonomiska balansen. Erfarenheter av denna karaktär har bl. a. åberopats i aktuell fransk debatt i samband med de allvarliga strävanden, som där finns att begränsa expansionen i Paris-regionen.

Här anmäler sig alltså nya krav i den ekonomiska politiken, krav på differentierade åtgärder, åtgärder anpassade till regionala differenser i utvecklingshänseende lika väl som differenser betingade av skilda branschers inflytande på samhällsekonomin. När man tar ställning till dessa krav finner man också en påtaglig brist i kännedomen om de regionala och för branscher och företag individuella och karakteristiska utvecklingsdragen. Det är därvid inte ägnat att överraska att också den ekonomiska politikens medel ännu ter sig bristfälliga och föråldrade.

I den aktuella diskussionen har förordats »rundabordskonferenser» för att komma till rätta med aktuella ekonomiska balansproblem. Man har därvid velat se »rundabordskonferensen» som ett informellt överläggningsforum, där skilda branscher och intresseorganisationer skulle kunna finna gemensamma lösningar, som även vore acceptabla ur samhällsekonomisk synpunkt. Vi tror att förslagsställarna i detta sammanhang tagit fasta på en mycket väsentlig brist i den samhälleliga beslutsprocessen, nämligen den alltmera påtagliga institutionaliseringen.

I ett väl organiserat samhälle som vårt land blir positionerna för arbetsmarknadens parter och övriga intressegrupper lätt låsta, och en smidig anpassning till den aktuella samhällsekonomiska situationen kan därmed försvåras. Bristen på erfarenhet av en differentierad ekonomisk politik är också i detta sammanhang kännbar. Vi tror att en allsidig utredning av den ekonomiska politikens förutsättningar och medel i väsentlig utsträckning skulle öka möjligheterna till att med framgång hålla den samhällsekonomiska balansen och undvika inflationsförlopp av den typ som vi fått uppleva under senare år. En dylik utredning borde framför allt kartlägga de institutionella dragen i samhällsekonomin och effekten härav på den ekonomiska politiken. Målsättningen för en framgångsrik ekonomisk politik i framtiden bör nämligen, enligt vad vi ovan anför, kräva en medveten differentiering i åtgärderna. Därmed skulle nämligen samhällets resurser regionalt såväl som inom skilda branscher bäst kunna utnyttjas och de temporära för att inte säga lokala inflationshårdarna kunna begränsas.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en allsidig utredning av samhällsekonomiens institutionella prägel i syfte att anvisa vägar för en differentierad ekono-

misk politik, som med utsikt till större framgång än vid nuvarande politik skulle möjliggöra samhällsekonomisk balans med stabil pris- och löneutveckling i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 26 januari 1966

Erik Larsson

i Norderön

Harald Larsson

i Hedenäset